

Nr 199.

Utlåtande i anledning av väckt motion om rätt för innehavare av kronolägenhet att kvarbo på lägenheten utan att detta påverkar hans rätt till arbetarpension.

(5:e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Jacobson* i Vilhelmina väckt motion (II: 410) har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om erforderliga åtgärder i syfte att möjligheten för skogsarbetare hos domänverket att erhålla arbetarpension icke skall påverkas av om han kvarbor å kronolägenhet, som upplåtits till honom.

Till stöd för det gjorda yrkandet anföres i motionen följande.

Skogsarbetare i domänverket är jämlikt 3 § kungörelsen med föreskrifter rörande tillämpning av 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare (nr 694/1947) undantagen från tillämpningen av tjänstepensionsreglementet, varemot s. k. summarisk pension må, där så finnes skäligt, kunna beredas sådan arbetare i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst (nr 490/1947). Huvudregeln är, att arbetare efter anställningens upphörande kan komma i åtnjutande av arbetarpension, om han uppnått 60 års ålder och en anställningstid av minst 15 år. Enligt särskilda bestämmelser gäller, att skogsarbetare må vid beräkning av anställningstid, om och i den mån så erfordras för uppnående av 15 års anställning, kunna av tid, under vilken han varit arrendator av skogsjordbruk eller innehavare av kronotorp, skogstorp, odlingslägenhet, kolonat eller annan mindre lägenhet å kronopark eller annan kronoskog, tillgodoräknas högst tre månader för år, varunder han innehaft nyttjanderätten och stått till förfogande för arbete åt staten, dock sammanlagt högst 36 månader.

Domänstyrelsen tolkar ifrågavarande bestämmelser på så sätt att arbetare på kronoskog, som samtidigt är innehavare av kronolägenhet, även om han uppfyllt alla villkor för pension, likväl icke har rätt att erhålla pension, så länge han bor kvar på lägenheten. Denna ståndpunkt synes styrelsen grunda på den enligt min mening felaktiga uppfattningen att arbetaren icke avgått från sin anställning förrän han också avträtt lägenheten. Styrelsen synes härvid icke göra någon skillnad mellan om lägenheten är upplåten enligt 1943 års bestämmelser, d. v. s. med förbehåll om arbetsplikt, eller utgör en äldre typ av lägenheter och ej heller ta någon hänsyn till om innehavet av lägenheten behöver åberopas för erhållande av pension eller ej. Det enda bestämmande för domänstyrelsen vid avgörandet av en pensionsfråga av detta slag — där skogsarbetare vill kvarbo på den till honom upplåtna kronolägenheten — synes vara om verket anser önskvärt att få upplåta respektive lägenhet till annan, mer arbetsför skogsarbetare.

Såvitt jag kan finna är det principiellt oriktigt att utnyttja pensionsbestämmelser för att reglera förhållanden, som hänföra sig till tidsvillkoren

för upplåtelse av kronolägenheter. Dessa borde liksom andra villkor ha sin plats i de särskilda författningarna angående sådana lägenheter — om något behov härav skulle anses föreligga. För min del kan jag emellertid ej finna, att domänverket icke skulle kunna klara sin skogsarbetarfråga utan att behöva gå hänsynslöst fram mot äldre arbetare, som ha mångåriga arrendekontrakt med domänverket och samtidigt stått till förfogande såsom skogsarbetare. Jag är inte övertygad om att domänverket på det sätt, som man nu vill tillämpa, bäst tillgodoser intresset att i fortsättningen ha tillgång till arbetskraft i de stora skogsbygderna i norra Sverige.

När jag i en motion till 1952 års riksdag (II: 388) fäst uppmärksamheten på nu berörda pensionsfråga, har detta skett med delvis andra utgångspunkter än här ovan. Över huvud anser jag frågans verkliga innebörd icke ha kommit fram tillräckligt klart genom den motion som jag då väckte.

Över förevarande motion har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, utlåtande avgivits av statskontoret, som i ärendet hört domänstyrelsen.

Domänstyrelsen har anfört följande.

Domänstyrelsen får i första hand hänvisa till sitt yttrande den 15 mars 1952 med anledning av motion nr 388/1952 i andra kammaren och framhålla, att lägenheter, som enligt gällande föreskrifter äro avsedda för verkets skogsarbetare, icke utan men för erhållande av erforderlig arbetskraft kunna avstås till f. d. arbetare vid verket. Andra lägenheter, som ej oundgängligen erfordras som bostäder åt skogsarbetare m. fl., har styrelsen dock efter vederbörande revirförvaltares och överjägmästares förslag eller hörande fortfarande upplåtit till arbetare, som framställt önskan om kvarblivande vid lägenheten efter slutad anställning och beviljad pension.

Styrelsen anser, att den av motionären upptagna frågan redan genom av styrelsen tillämpad praxis och inom ramen för gällande bestämmelser, vilka ej utan skada för skogsbruket kunna ändras för att tillmötesgå pensionärernas eventuella önskemål, är löst, och avstyrker motionen.

Statskontoret har anfört följande.

Enligt ämbetsverkets mening måste utfört skogsarbete i statens tjänst och samtidigt innehav eller arrende av kronotorp eller annan mindre kronoskogslägenhet ses såsom en enhet. Ett dylikt betraktelsesätt synes även ha legat till grund för departementschefens uttalanden i samband med tillkomsten av de i förenämnda motion berörda 1943 års bestämmelser. Av den därvid lämnade redogörelsen framgår bl. a., att erfarenheten visat, att lägenhetsinnehavarna i allmänhet icke kunde reda sig utan tillgång på skogsarbete. Vidare uttalades att kronatorpen med hänsyn till syftet med upplåtelsen i allmänhet borde få karaktären av stödjordbruk. Det framhölls jämväl, att ett flertal olika upplåtelseformer och lägenhetstyper förekomma och att bestämmelserna härom, som tillkommit vid skilda tidpunkter, äro mycket svåröverskådliga (jfr prop. nr 138, jordbr. utsk. utl. nr 48).

Såvitt statskontoret kan finna föreligger icke — såsom i motionen gjorts gällande — anledning att göra skillnad mellan olika upplåtelseformer eller lägenhetstyper i vad gäller rätt till s. k. summarisk arbetarpension. I betraktande av det samband mellan lägenhetsinnehav och utförd arbetsprestation som med hänsyn till ändamålet med upplåtelsen i regel måste anses föreligga, kan ämbetsverket för sin del icke förorda ett eftergivande av det av domänstyrelsen tillämpade kravet på avflyttning från vederbörande lägenhet.

På grund härav och då styrelsen, såsom framgår av dess bifogade yttrande, så långt möjligt är söker lösa bostadsproblemet för ifrågavarande arbetarkategorier, avstyrker statskontoret att åtgärder vidtagas i syfte att tillmötesgå motionen.

Utskottet. Den i förevarande motion berörda frågan om förutsättningarna för att skogsarbetare i domänverket skall kunna erhålla s. k. summarisk arbetarpension, därest han bebor kronolägenhet som upplåtits till honom, var — såsom ock i motionen framhållits — föremål för prövning av 1952 års riksdag. I motionen II: 388 till nämnda riksdag hemställde samme motionär att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam översyn av gällande föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal. I infortrat yttrande anförde domänstyrelsen bl. a., att vad som i frågan skäligen borde göras för att ordna bostadsfrågan för pensionerade lägenhetshavare kunde åstadkommas inom ramen för gällande bestämmelser, varför domänstyrelsen avstyrkte motionen. Statskontoret intog samma ståndpunkt. Utskottet anslöt sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 115 till domänstyrelsens uppfattning och avstyrkte motionen. I samband härmed erinrade utskottet om vissa åtgärder som domänstyrelsen vidtagit eller förklarat sig ämna vidtaga för lösandet av bostadsfrågan för pensionerade lägenhetshavare.

När motionären nu åter tagit upp ifrågavarande spørsmål har domänstyrelsen i sitt över motionen avgivna yttrande intagit enahanda ståndpunkt som år 1952; härvid har styrelsen tillika anført att gällande bestämmelser ej utan skada för skogsbruket kan ändras för att tillmötesgå pensionärerens eventuella önskemål. Även statskontoret har i sitt yttrande avstyrkt att åtgärder vidtas i syfte att tillmötesgå motionen.

Även om i den nu föreliggande motionen anförts vissa omständigheter som är ägnade att ge ifrågavarande spørsmål en mera fullständig belysning än tidigare, finner sig utskottet likväl icke berett att tillstyrka någon åtgärd från riksdagens sida i enlighet med motionärens yrkande. Härtill kommer att, enligt vad utskottet inhämtat, frågan jämväl upptagits i en till civildepartementet överlämnad framställning från Sveriges kronotorpare och kolonistförbund; nämnda framställning har varit föremål för remissbehandling. Utskottet förutsätter att vid den prövning av frågan som sålunda kan väntas komma att ske från Kungl. Maj:ts sida olika i ärendet anförda, på frågan inverkan omständigheter blir vederbörligen beaktade.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionen II: 410 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 30 november 1954.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 197.